

2018-166

Nota Oostakker Wittewalle

Programma van maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE, Gwendy WYNS en Julie HAGEN

11-2-2019

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Oostakker Wittewalle, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. De archeologienota¹ bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat er een proefsleuvenonderzoek diende uitgevoerd te worden in uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit proefsleuvenonderzoek beschreven.

De advieszone was ca. 5053m² groot zoals aangegeven in de opgemaakte bureaustudie. Hiervan werd 493m² (9,7%) onderzocht door middel van proefsleuven, en 105m² (2,1%) door middel van kijkvensters. De vooropgestelde dekkinggraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarsleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiemee net niet behaald (11,8%). Ondanks het lagere percentage kon een heel duidelijk beeld verkregen worden van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast kon ook een goede inschatting gemaakt worden van de verstoringsgraad.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 15 spoornummers uitgedeeld, waarvan 10 sporen in de late middeleeuwen kunnen gedateerd worden. De aangetroffen sporen uit de late middeleeuwen concentreren zich in het westelijk deel van het plangebied. Het sporenbestand bestaat voornamelijk uit kuilen, een greppel en een mogelijke poel. Het is bovendien niet uitgesloten dat ook bewoningssporen op het terrein aanwezig zijn. Centraal en in het oostelijk deel waren nog muurresten van de postmiddeleeuwse/Nieuwe Tijd hoevegebouwen bewaard. De aangetroffen muren komen overeen met de contouren van de hoevegebouwen, zoals te zien op de Atlas der Buurtwegen uit de 19de eeuw. Daarnaast werd nog een postmiddeleeuwse NW-ZO georiënteerde perceelsgrens aangetroffen die kan gelinkt worden aan de Atlas der Buurtwegen uit de 19de eeuw.

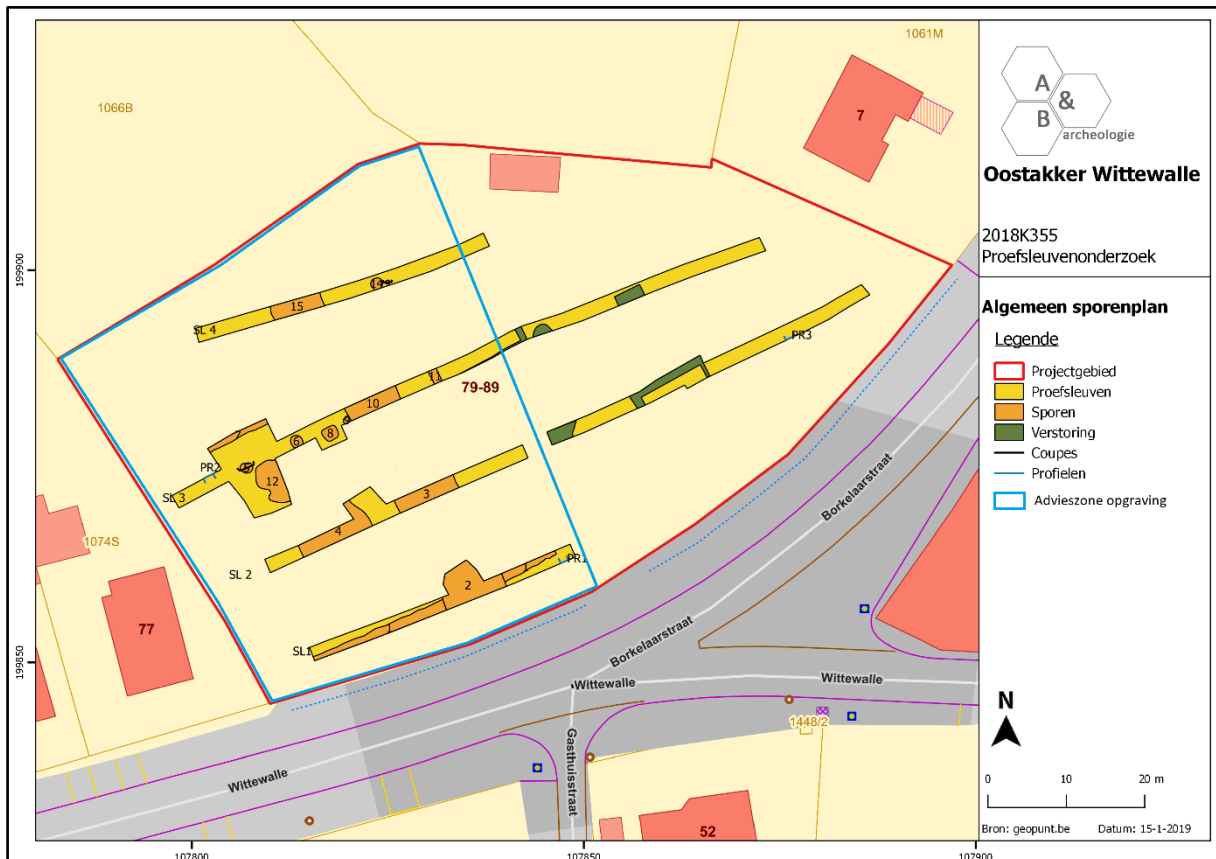
Gezien de archeologische resultaten wordt een verder vervolgonderzoek geadviseerd over het westelijk deel van het plangebied. In totaal bedraagt de advieszone ca. 2750m².

¹ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/7659>

2. Afbakening van de opgravingszone

Het westelijk deel van het plangebied wordt geselecteerd voor een verdere archeologische opgraving. In totaal betreft de advieszone een oppervlakte van ca. 2750m². Alle aangetroffen archeologische sporen uit de late middeleeuwen bevonden zich in dit deel van het plangebied. In het oostelijk deel werden op enkele muurresten en enkele verstoringen na geen relevante archeologische sporen aangetroffen.

Bij de archeologisch opgraving dient mogelijk rekening gehouden te worden met een bufferzone langsheen de gracht aan de zuidelijke zijde. Hierdoor kan de reële oppervlakte van de opgravingszone iets lager liggen dan de geadviseerde oppervlakte. De oostelijke en noordelijke grens wordt gevormd door een weiland. De westelijke grens bestaat uit een woning met tuinzone. De belemmeringen zijn hierdoor beperkt. De aanwezigheid van nutsleidingen in de advieszone werden niet vastgesteld.

Figuur 1 Afbakening van de opgravingszone in blauwe kader (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om de archeologische sporen te karteren en onderzoeken. Volgende niet limitatieve vraagstellingen dienen hierbij vooropgesteld te worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, begraving, artisanal, ...)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, waterputten, kuilen, ...)?
- Kunnen sporen of vondsten van artisanale activiteiten onderscheiden worden?
- Zijn sporen en/of vondsten aanwezig uit andere periodes of behoren ze allemaal tot de late middeleeuwen?
- Uit wat bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren over het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, ... behoort het aardewerk?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (C14-datering, macrobotanisch, pollen, dendrochronologie, houtsoortbepaling, antracologie, petrografie, archeozoölogie, ...)? Wat leert het natuurwetenschappelijk onderzoek ons over het lokale en regionale milieu in de late middeleeuwen? Kan de site op basis van 14C-datering scherper gedateerd worden of geeft het vondstmateriaal genoeg inzichten hieromtrent?
- Kan de site in een ruimer archeologisch kader geplaatst worden of betreft het een lokaal fenomeen?
- Is er een verband tussen de site en de meer noordelijk gelegen walgrachtsite en de gekende abdijhoeves in de omgeving?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Gezien de geplande werken (uitgebreide verkaveling) is een *in situ* behoud niet mogelijk. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden om de archeologische resten te onderzoeken.

Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van ca. 2750m² en omvat het westelijk deel van het volledige plangebied. Het onderzoek kan uitgevoerd worden op één archeologisch vlakniveau (C-horizont) in meerdere werkputten en dient aangelegd te worden met een graafmachine met een platte graafbak onder begeleiding van de archeoloog. Hierbij wordt de grond afzonderlijke gestockeerd om vermenging te voorkomen. Belangrijk bij de indeling van de werkputten is dat (gebouw)structuren in één werkput worden gevat en onderzocht. Het archeologisch vlak situeert zich op een diepte van ca. 60 tot 70cm onder het huidige maaiveldniveau.

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en de selectie welke stalen verder onderzocht dienen te worden, gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, waterput, ...) aangetroffen wordt, dient men te werken met een bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. In eerste instantie kan een controleboring meer inzicht geven in de diepte van de grondwatertafel en indien een bronbemaling daadwerkelijk nodig is. Grachten en greppels dienen zodanig onderzocht te worden dat een goed inzicht kan verkregen worden in de fasering ervan (coupes op knooppunten, aansluitingen, over/doorsnijdingen, uiteindes, onderbrekingen, ...).

Tijdens de opgraving dienen de archeologische sporen gecontroleerd te worden met een metaaldetector op aanwezigheid van metalen voorwerpen.

5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden.

6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt ca. 25 à 30 mandagen tijd in beslag nemen, gezien de oppervlakte en indeling in meerdere opgravingszones. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 25 dagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, ... Indien meerdere waterputten of andere waterhoudende structuren aangetroffen worden kan de termijn van het veldwerk verruimen.

7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten): 16.500 euro
- Verwerking, assessment, rapportage: 9.500 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: 5.000 euro

Onderzoek van omvangrijke sporen dieper dan de grondwatertafel (bv. waterputten): bronbemaling, onderzoek, kraanwerk, staalname, verwerking, ... voor 2500 euro tot 3000 euro per structuur

8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 3 personen, waarvan minstens 2 archeologen
- De veldwerkleider heeft ervaring met onderzoek op landelijke sites, in het bijzonder op sites uit de late middeleeuwen

9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatsgeschikte omgeving. Het ensemble van het vooronderzoek wordt overgedragen aan de erkende-archeoloog die het verdere archeologische onderzoek uitvoert, zodanig dat dit mee kan opgenomen en onderzocht worden en als één geheel kan bewaard worden. Na afronding van de opgraving dient de erkende-archeoloog verdere stappen te ondernemen met het archeologische ensemble (overdracht eigenaar, erkend-depot, ...).